

Adaptacja kulturowa i integracja uczniów
z doświadczeniem migracyjnym w szkole
i ze społecznością szkolną w trakcie edukacji w klasie
wielokulturowej lub w oddziale przygotowawczym

Dziecko z doświadczeniem migracyjnym „nosi w sobie” kulturę kraju, w którym wyrosło, i nie zawsze ma świadomość, iż jego zachowanie może być odmienne od przyjętego w kraju przyjmującym.

Adaptacja kulturowa i integracja uczniów z doświadczeniem migracyjnym w szkole i ze społecznością szkolną w trakcie edukacji w klasie wielokulturowej lub w oddziale przygotowawczym

Program PAKI

Gmina Lesznowola charakteryzuje się dużym skupiskiem obcokrajowców. Ich obecność w gminie wiąże się z rozwijaniem przez nich działalności gospodarczej. Pierwszą dużą inwestycją zagraniczną na terenie gminy Lesznowola było działające od 1994 roku Chińskie Centrum Handlowe, wokół którego zaczęły powstawać kolejne przedsięwzięcia biznesowe. Działalność Chińskiego Centrum Handlowego wypromowała teren gminy jako miejsca rozwoju biznesu. Obecnie na terenie gminy zlokalizowana jest duża liczba inwestycji zagranicznych, głównie z udziałem kapitału pochodzącego z Azji. Ponadto przedsiębiorcy z Azji, ale także z krajów europejskich, wybudowali i rozpoczęli budowę osiedli mieszkaniowych z myślą nie tylko o Polakach, ale również o obcokrajowcach. Obecnie znaczna grupa obcokrajowców prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy Lesznowola mieszka głównie w Warszawie. Istnieją jednak obszary w gminie, które są zamieszkałe przez rodziny wraz z dziećmi pochodzenia azjatyckiego. I tak, np. w Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Mrokwie, jest to ok. 25% wszystkich uczniów szkoły (rok szkolny 2021/2021), z kolei w Gminnym Przedszkolu w Kosowie ta grupa stanowi ok. 30 % uczęszczających do niego dzieci (rok szkolny 2021/2021). Od kilku lat obserwuje się rosnącą liczbę uczniów pochodzenia azjatyckiego na terenie szkół i przedszkoli gminy Lesznowola. Z tego względu regularnie podejmowane są wielokierunkowe działania o charakterze edukacyjnym i integracyjnym, a także wprowadzane są rozwiązania wspierające edukację w wielokulturowej placówce oświatowej.

Jednymi z takich działań/rozwiązań są: wprowadzenie asystentów kulturowych do szkół na terenie gminy, organizowanie regularnych cykli szkoleń i konsultacji dla nauczycieli, a także otwarcie oddziału przygotowawczego dla uczniów z doświadczeniem migracyjnym w Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Mrokwie.

Stworzenie oddziału przygotowawczego i jego prowadzenie w tejże szkole w latach 2017 – 2020 przyniosło wiele wniosków i rekomendacji odnośnie włączenia w program edukacyjny elementów wspierających proces adaptacji kulturowej (akulturacji) i integracji uczniów z doświadczeniem migracyjnym w szkole i ze społecznością szkolną.

Na tej podstawie wyłoniły się cztery obszary pracy z uczniami z doświadczeniem migracyjnym:

- 1. Program wspierający Adaptację Kulturową oraz Integrację** w szkole i ze społecznością szkolną uczniów z doświadczeniem migracyjnym (PAKI);
- 2. Wskazówki z zakresu pracy w klasie wielokulturowej lub oddziale przygotowawczym** do pracy edukacyjnej nauczycieli;
- 3. Zasady wprowadzenia i współpracy z asystentami kulturowymi w oddziale przygotowawczym**, wraz z zakresem ich obowiązków;
- 4. Stworzenie przestrzeni oddziału przygotowawczego**, sprzyjającej edukacji i akulturacji w szkole uczniów z doświadczeniem migracyjnym.

Niniejsza publikacja poświęcona jest jednemu z elementów Programu wspierającego Adaptację Kulturową oraz Integrację w szkole i ze społecznością szkolną uczniów z doświadczeniem migracyjnym (PAKI). Przedstawia główne obszary wsparcia adaptacji kulturowej i integracji uczniów z doświadczeniem migracyjnym, a także przykładowe scenariusze warsztatów akulturacyjnych do przeprowadzenia w oddziałach przygotowawczych lub w klasach wielokulturowych.

Przy tworzeniu programu PAKI została uwzględniona specyfika związana ze zmianą obszaru kulturowego, w jakiej znaleźli się uczniowie, a co za tym idzie - złożonego procesu adaptacyjnego (akulturacyjnego).

Funkcjonowanie uczniów z doświadczeniem migracyjnym jest uzależnione od podstawowych procesów adaptacyjnych, które są charakterystyczne dla każdej osoby reprezentującej odrębność kulturową. W trakcie akulturacji ucznia, ważnym elementem wpływającym na jego zachowanie w pierwszym etapie, jest przechodzenie szoku kulturowego i jego poszczególnych faz¹.

Wsparcie ucznia w przejściu tego procesu jest zatem niezwykle ważnym zadaniem dla nauczycieli, szkoły, a tym samym, niezbędnym elementem programu PAKI.

¹ Boski. P., (2009), Kulturowe ramy zachowań społecznych. Podręcznik psychologii międzykulturowej, Warszawa: Wydawnictwo SWPS Academica i Wydawnictwo Naukowe PWN.

Tworząc program wspierający adaptację kulturową oraz integrację uczniów z doświadczeniem migracyjnym w szkole i ze społecznością szkolną, uwzględniono jego następujące elementy:

- **obserwacja indywidualna każdego ucznia w odniesieniu do poszczególnych faz szoku kulturowego** (poszczególne fazy mogą pojawiać się naprzemiennie, powtarzalnie, a czas przeżywania szoku kulturowego jest uzależniony od cech indywidualnych dziecka oraz indywidualnych doświadczeń – zdarza się, że nawet kilka lat bez odpowiedniego wsparcia):
 - a) miesiąc miodowy (w przypadku dzieci i młodzieży nie zawsze okres radości po przeprowadzce występuje!);
 - b) dezorientacja;
 - c) wyczerpanie;
 - d) złość na „nowe”;
 - e) stabilizacja wstępna;
 - f) integracja.
- **metody wspierające ucznia w poszczególnych fazach szoku kulturowego**, przeznaczone do stosowania przez nauczyciela² w poszczególnych fazach szoku kulturowego;
- **scenariusze zajęć warsztatów akulturacyjnych w oddziale przygotowawczym do zastosowania przez nauczycieli**. Warsztaty mają na celu wsparcie procesu adaptacji kulturowej, w tym przybliżenie kultury polskiej, a w szczególności norm oraz wdrożenie zasad obowiązujących w polskiej szkole;
- **metody pracy nauczyciela, mające na celu odnalezienie w każdym uczniu z doświadczeniem migracyjnym jego mocnych stron, talentu czy predyspozycji** – poprzez takie podejście, uczniowie będą mieli wzmacniane poczucie własnej wartości, niezbędne w trudnych fazach szoku kulturowego, a dalej w procesie akulturacyjnym.

² Sposoby wspierania ucznia zostały zebrane przez autorkę w wyniku doświadczeń szkoleniowych, związanych z rozwijaniem kompetencji pracy w klasie wielokulturowej u nauczycieli, wieloletniej pracy z uczniami z doświadczeniem migracyjnym w trakcie warsztatów akulturacyjnych, a także w trakcie realizacji projektów z zakresu integracji w szkole w Mrokwie i gminie Lesznowola. Część z nich została opisana w publikacji: Białek, K., Jarmuż, M., Ośko, A., (2015), Międzykulturowość w szkole. Poradnik dla nauczycieli i specjalistów, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji. Ponadto sposoby wspierania ucznia zostały zaproponowane m.in. w publikacji: Fiok, E., (2011), Ośiem kroków, czyli kilka praktycznych rad, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Cały Program PAKI zostanie uzupełniony o poradnik dotyczący funkcjonowania szkoły, systemu edukacji w Polsce, z uwzględnieniem szczegółów dotyczących placówek edukacyjnych w gminie Lesznowola, w tym szkoły w Mrokwie³.

Niniejsza publikacja przedstawia obszary wsparcia uczniów z doświadczeniem migracji w ramach Programu PAKI - **scenariusze zajęć warsztatów akulturacyjnych w oddziale przygotowawczym lub klasie wielokulturowej do zastosowania przez nauczycieli:**

Obszar 1 - Początki w nowej w szkole

Obszar 2 – Nowe zasady szkolne, inne skrypty zachowań

Obszar 3 – Emocje ucznia z doświadczeniem migracji

Obszar 4 – Obniżone poczucie własnej wartości vs mocne strony

Obszar 5 – Ważne kompetencje w polskiej szkole

Obszar 6 – Kompetencje językowe

³ Poradnik będzie aktualizacją uprzedniej publikacji opracowanej w językach: polskim, chińskim i wietnamskim przez Fundację Świat na Wyciągnięcie Ręki (autorka artykułu jest członkinią zarządu fundacji) oraz Urząd Gminy Lesznowola.

Obszar 1 - Początki w nowej w szkole

Początki w nowej szkole bywają trudne i to nie tylko ze względu na różnice programowe, językowe czy kulturowe. W pracy z uczniami z doświadczeniem migracyjnym należy pamiętać również o tym, co dla pozostałych uczniów/uczennic i nas samych jest oczywiste. **Przestrzeń szkolna oraz zasady funkcjonowania** w niej bywają różne w szkołach, w szczególności w odniesieniu do szkół w różnych krajach.

Oto kilka przykładów, które dla wielu uczniów/uczennic z doświadczeniem migracji wymagają wytłumaczenia, a także pokazania kluczowych pomieszczeń:

- rozkład szkoły – co, gdzie jest?
- szatnia i obowiązek zmiany obuwia,
- zasady funkcjonowania na przerwach,
- szkolna stołówka i zasady jej funkcjonowania, w tym informacja o menu oraz czy uczeń/uczennica może zjeść swój własny posiłek w stołówce,
- rozkład jazdy autobusów szkolnych oraz sposób wnoszenia opłat za tego rodzaju usługę,
- dziennik elektroniczny,
- sekretariat szkolny oraz w jakich sprawach uczeń/uczennica może się tam udać,
- gabinet pielęgniarki/pielęgniara (jeżeli jest taki w szkole),
- kim są pedagog i psycholog szkolny,
- biblioteka szkolna oraz zasady z jej korzystania,
- toalety – oznakowanie (nie we wszystkich krajach wiadomo, co oznacza kółko, a co trójkąt),
- sala gimnastyczna oraz miejsce, gdzie uczniowie przebierają się przed lekcją wychowania fizycznego (tutaj również informacja o konieczności posiadania specjalnego stroju na lekcję WF),
- świetlica oraz zasady jej funkcjonowania,
- pokój nauczycielski – czy uczeń może do niego pójść? - jeśli tak, to w jakich sprawach.

Warto przygotować odpowiedź na powyższe punkty w formie listy dla nowych uczniów z doświadczeniem migracyjnym. Oczywiście tę listę można uzupełniać. Jeżeli w szkole jest asystent kulturowy, można poprosić taką osobę o przetłumaczenie. Jeżeli nie ma w szkole asystenta, a uczeń czy uczennica posługuje się językiem, którego nie znamy, warto skorzystać z ogólnodostępnych programów typu „tłumacz” w przeglądarce internetowej. W trakcie takiego tłumaczenia warto pamiętać, żeby pisać zdania proste, niezbyt skomplikowane. Dzięki temu nasze tłumaczenie będzie zrozumiałe.

W trakcie realizacji zajęć w oddziale przygotowawczym lub (jeżeli takiego w szkole nie ma) w trakcie godziny wychowawczej w klasie wielokulturowej, warto przeprowadzić warsztaty: **„Poznajemy naszą szkołę”** oraz **„Tworzymy mini słowniczek”**. W przypadku realizacji warsztatów w oddziale przygotowawczym będzie wymagane wsparcie nauczyciela prowadzącego lub asystenta kulturowego. Realizacja warsztatu w trakcie godziny wychowawczej może być świetną okazją do integracji całej klasy.

W kolejnej części broszury przedstawione są przykładowe scenariusze warsztatów.

Cele:

- poznanie najważniejszych miejsc w szkole oraz ich nazw w języku polskim;
- poznanie najważniejszych osób w szkole i ich zadań;
- nauka pojęć w języku polskim związanych ze szkołą;
- budowanie poczucia bezpieczeństwa w szkole;
- rozwinięcie umiejętności pracy w grupie;
- rozwinięcie umiejętności wystąpień publicznych.

Potrzebne środki i materiały:

Kartki A4, długopisy, flamastry, Załącznik nr 1.

W dniu warsztatów należy zapewnić obecność asystenta kulturowego w celu pomocy w tłumaczeniu. Jeżeli nie ma takiej możliwości, nauczyciel wspiera się korzystaniem z ogólnodostępnych programów typu „tłumacz” w przeglądarce internetowej.

Realizacja

1. Przedstawienie się uczniów i nauczyciela

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona, a następnie przyklejają - każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. Nasza szkoła

Nauczyciel pyta uczniów o pierwsze wrażenia ze szkoły. Ci, którzy są już dłużej w Polsce, mogą przypomnieć sobie pierwsze myśli, jakie towarzyszyły im, kiedy przyszli do polskiej szkoły. Nauczyciel pyta, czym różni się szkoła w Polsce od szkoły, jaką znają ze swoich krajów.

3. Ćwiczenie na rozgrzewkę: „Wszyscy, którzy...”

- Wszyscy uczestnicy siadają na krzesłach wokół zaczynającego grę.
- Liczba uczestników jest więc o jeden większa niż liczba krzeseł.
- Uczestnik bez krzesła wypowiada stwierdzenie, np. „Niech wstaną wszyscy, którzy mają czarne buty!”
- Następnie, ci którzy mają czarne buty muszą wstać i poszukać sobie nowego krzesła.
- Zaczynający grę także szuka miejsca.
- Ten uczestnik, który został bez swojego miejsca, wypowiada kolejne stwierdzenie, itd.

4. Szkolna gra terenowa

Nauczyciel dzieli klasę na grupy około cztero-, pięcioosobowe. Każda grupa dostaje kartkę z Załącznikiem nr 1 z wypisanymi miejscami, które trzeba odnaleźć.

Te ważne miejsca, które znajdują się w szkole to:

1. Stołówka, 2. Biblioteka, 3. Sala gimnastyczna, 4. Sekretariat, 5. Gabinet pielęgniarki, 6. Pokój nauczycielski, 7. Świetlica, 8. Gabinet dyrektora.

Uczestnik otrzymuje również kartkę z zadaniami:

- zadaniem grupy jest również wpisanie do karty zadań przy każdym z miejsc polskich nazw odwiedzanego miejsca;
- każda z grup losuje zadanie, które ma wykonać jako pierwsze, a tym samym miejsce, z którego wystartuje;
- wygrywa drużyna, która najszybciej dotrze do mety i która poprawnie rozwiąże jak największą ilość zadań.

5. Prezentacja wyników

Po zakończeniu gry wszystkie grupy prezentują swoje wyniki na forum. Prowadzący sprawdza poprawność wpisanych w języku polskim nazw.

Załącznik nr 1

	NAZWA MIEJSCA	PYTANIE	ODPOWIEDŹ
1		Co jest dzisiaj na obiad?	
2		Co zrobić, żeby wypożyczyć książkę z biblioteki?	
3		Jaki strój obowiązuje na WF?	
4		Jak nazywa się pani sekretarka?	
5		W jakich godzinach pracuje pielęgniarka / pielęgniarz?	
6		Jak nazywa się miejsce, w którym nauczyciele spotykają się w czasie przerw?	
7		W jakich godzinach jest czynna świetlica i co dzieje się, jeżeli nikt nie odbierze dziecka?	
8		Jak nazywa się dyrektor szkoły?	

Cele:

- zapoznanie uczniów z wybranym słownictwem szkolnym w języku polskim;
- nauka i zachęcenie uczniów z korzystania ze słowników językowych;
- zachęcenie uczestników do nauki języka polskiego;
- rozwinięcie umiejętności pracy w grupie;
- rozwój umiejętności wystąpień publicznych.

Potrzebne środki i materiały:

Flipchart, samoprzylepne karteczki, flamastry, kartki A4, słowniki językowe, Załącznik nr 1 (tyle załączników, ilu uczniów uczestniczy w warsztatach), karteczki z nazwami zwierząt, piłka.

W dniu warsztatów należy zapewnić obecność asystenta kulturowego w celu pomocy w tłumaczeniu. Jeżeli nie ma takiej możliwości, nauczyciel wspiera się korzystaniem z ogólnodostępnych programów typu „tłumacz” w przeglądarce internetowej.

Realizacja

1. Przedstawienie się uczniów i nauczyciela

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona, a następnie przyklejają - każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty, jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Ćwiczenie na rozgrzewkę: Dżungla

Rozdajemy uczestnikom karteczki z nazwami zwierząt. Każde zwierzę powinno powtórzyć się dwa razy. Na sygnał prowadzącego wszyscy zaczynają naśladować głosy swoich zwierząt, szukając w tym czasie tego samego zwierzęcia.

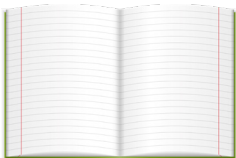
4. Tworzymy słowniczek

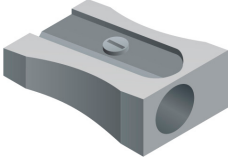
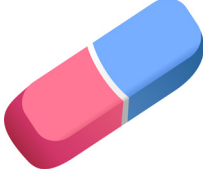
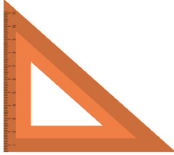
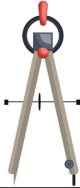
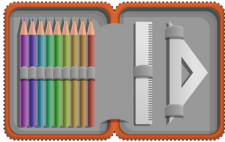
- W tej części prowadzący dzieli całą grupę na mniejsze, trzy-, czteroosobowe grupki.
- Każdy z uczestników otrzymuje wydrukowany w kolorze Załącznik numer 1 oraz słowniki językowe.
- Zadaniem każdej grupy jest stworzenie słowniczka dwujęzycznego (w zależności od uczestników – polsko-chińskiego lub polsko-wietnamskiego).
- W lewej kolumnie należy wpisać słowo znajdujące się na obrazku w języku polskim, w prawej kolumnie w języku chińskim lub wietnamskim.
- Na koniec prowadząca weryfikuje razem z całą grupą poprawność słów w słowniku.

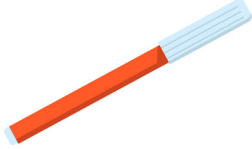
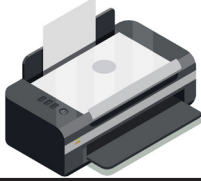
5. Ćwiczenie energetyzujące na koniec warsztatu

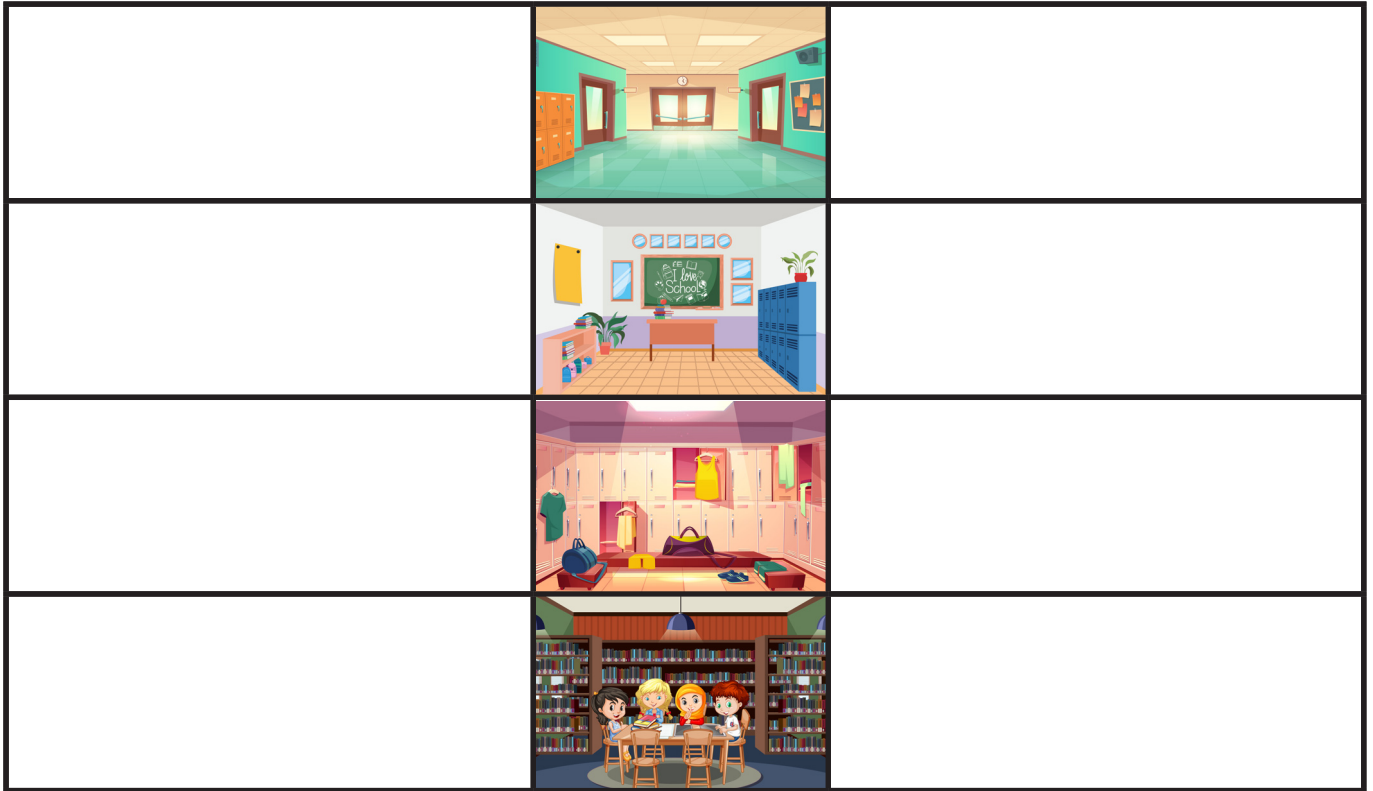
- Uczestnicy ustawiają się, tworząc krąg.
- Piłka krąży wśród nich w taki sposób, by każdy uczestnik otrzymał ją raz.
- Kiedy wszyscy trzymali już piłkę, naszym zadaniem będzie oddanie piłki tej osobie, od której ją otrzymaliśmy - tym samym piłka wraca drogą wstecz do pierwszego uczestnika zabawy.
- Można powtarzać imiona.

Załącznik nr 1

Obszar 2 - Nowe zasady szkolne, inne skrypty zachowań

Zmiana szkoły to nie tylko zmiana przestrzeni szkolnej, nowi nauczyciele czy nowi znajomi, a w przypadku uczniów z doświadczeniem migracyjnym – nowy język, kultura. Są to również **nowe zasady** obowiązujące w szkole i w klasie. Dlatego tak ważne jest przedstawienie oraz pomoc w zrozumieniu tych zasad nowym uczniom już na pierwszym etapie adaptacji. Z perspektywy dziecka zmieniają się także zasady obowiązujące w szkole i w klasie.

Na podstawie definicji kultury, zaczerpniętej z psychologii międzykulturowej, można twierdzić, że różnice kulturowe ujawniają się zarówno na poziomie norm i wartości, stylów komunikacji, jak i skryptów zachowań. Czasem różnice kulturowe widać już na poziomie artefaktów, a więc stroju, języka, młodzieżowego slangu. Dobrym przykładem jest tutaj istnienie odmiennych norm dotyczących relacji uczeń – nauczyciel, panujących w różnych kulturach. Są one widoczne np. w formach zwracania się do nauczyciela. Może się zdarzyć, że uczeń, który przyjeżdża do Polski z kraju skandynawskiego, będzie zwracał się do nauczyciela, używając formy „ty”. Tym samym narusza normy panujące w polskiej szkole i zostaje oceniony przez nauczyciela i pozostałych – zgodnie z polską normą – jako uczeń źle wychowany, mimo że działa w ramach norm kultury, w której do tej pory się wychowywał.

Innym przykładem jest witanie się z nauczycielem. Zgodnie z obowiązującymi normami w kulturze polskiej, spotykając nauczyciela - to uczeń pierwszy mówi „dzień dobry”. W kulturze chińskiej czy wietnamskiej, z której to z uczniami i na terenie gminy najczęściej się spotykamy, zasada ta jest odwrotna – to nauczyciel pierwszy wypowiada zwrot powitania, widząc ucznia w jakiegokolwiek przestrzeni – szkolnej czy pozaszkolnej.

Zróżnicowane kulturowo społeczności szkolne cechuje złożoność relacji między wszystkimi ich członkami. Aby lepiej zrozumieć te relacje, warto pamiętać, że dziecko reprezentujące inną kulturę, „nosi w sobie” kulturę kraju, w którym wyrosło. Pamiętajmy, że takie dziecko na ogół nie zawsze ma świadomość, iż jego zachowanie jest odmienne od przyjętego w polskiej szkole.

Z tego względu tak ważne jest wprowadzanie uczniów z doświadczeniem migracyjnym w świat polskich skryptów zachowań. Nauczyciel w takiej sytuacji staje się nie tylko nośnikiem kultury polskiej, ale jej absolutnym wzorem dla uczniów polskich i z doświadczeniem migracyjnym. Tylko dzięki uważności nauczyciela, jego konsekwencji i otwartości do wyjaśniania zasad dotyczących stylów komunikacji i skryptów zachowań, uczeń nabywa kompetencje kulturowe niezbędne do prawidłowego funkcjonowania w nowej dla niego rzeczywistości szkolnej w nowym kraju. Warto również zwrócić w tym miejscu uwagę na następujące aspekty, które często wydają się oczywiste, a na bazie doświadczeń w pracy z uczniami z doświadczeniem migracji okazują się często źródłem nieporozumień czy problemów, z jakimi spotykamy się w szkołach.

Są to:

- zachowanie przy stole w szkolnej stołówce,
- zasady korzystania z toalety,
- zasady zachowania w trakcie lekcji,
- zasady zachowania w bibliotece,
- zasady dotyczące dbania o przestrzeń klasy, w tym o porządek,
- zasady zachowania na przerwach, w tym także miejsc, gdzie uczniowie spędzają czas w trakcie przerwy.

Poniżej znajduje się przykład warsztatu dotyczącego tego aspektu akulturacji. Jest on punktem wyjścia oraz przykładem i jednym z szeregu elementów, które nauczyciel może wdrażać w pierwszych dniach, tygodniach edukacji uczniów z doświadczeniem migracyjnym, ale także w kolejnych etapach nauczania. Tłumaczenie bowiem norm i skryptów zachowań może i powinno odbywać się praktycznie każdego dnia nauki - nie tylko w trakcie warsztatów akulturacyjnych, ale także w trakcie innych lekcji czy aktywności szkolnych.

Cele:

- z zapoznanie uczniów z zasadami panującymi w polskiej szkole;
- zapoznanie uczniów ze znaczeniem takich pojęć jak: „bycie grzecznym”, „dobry uczeń”, „szacunek”;
- nauka pojęć w języku polskim związanych ze szkołą;
- budowanie poczucia bezpieczeństwa w szkole.

Materiały:

Flipchart, samoprzylepne karteczki, flamastry, kartki A4, kredki, kleje.

W dniu warsztatów należy zapewnić obecność asystenta kulturowego w celu pomocy w tłumaczeniu. Jeżeli nie ma takiej możliwości, nauczyciel wspiera się korzystaniem z ogólnodostępnych programów typu „tłumacz” w przeglądarce internetowej.

Realizacja

1. Przedstawienie się uczniów i nauczyciela

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona, a następnie przyklejają - każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty, jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Mini słowniczek

Nauczyciel wypisuje na flipcharcie następujące słowa:

- zasady
- osoba mówiąca
- krytyka
- podniesiona ręka
- nie wiem, nie rozumiem
- dać prawo do
- jedzenie
- picie
- toaleta

Słowniczek można poszerzyć – ważne jednak, żeby zawierał dosłownie kilka słów – maksymalnie 10, które uczniowie będą w stanie zapamiętać na lekcji. Następnie, obok słów napisanych w języku polskim na flipcharcie, uczniowie, korzystając z aplikacji „tłumacz”, słownika lub pomocy asystenta kulturowego, zapisują tłumaczenie w swoim języku (przy tłumaczeniu należy podać przykłady takiego zachowania).

Zadaniem uczniów jest nauczenie się znaczenia tych słów w języku polskim.

4. Tworzenie kodeks ucznia w polskiej szkole

W kolejnym etapie warsztatu nauczyciel przedstawia uczniom zasady zachowania na lekcji. Te zasady muszą być opisane krótko i w prosty sposób (przekazane prostym językiem). Poniżej przedstawiono propozycję takich zasad.

W czasie lekcji obowiązują zasady:

- słuchamy osoby mówiącej
- podnoszę rękę, kiedy chcę coś powiedzieć
- nie przerywamy sobie nawzajem
- dajemy sobie prawo do popełnienia błędu – bez krytyki, wyśmiewania i nieprzyjemnych komentarzy
- kiedy czegoś nie rozumiem - pytam nauczyciela

Warto też w tym miejscu ustalić zasady dotyczące jedzenia, picia oraz wychodzenia do toalety. W różnych szkołach obowiązują w tych kwestiach różne zasady, dlatego warto, by nauczyciel takie zasady z uczniami ustalił i zapisał je w jednym miejscu.

Zapisanie zasad jest ważne po to, żeby uczniowie dobrze je zrozumieli. Z tego powodu warto, aby były przetłumaczone (i zapisane w miejscu obok polskiego słowa) na język pierwszy uczniów, z którymi pracujemy. Tak utworzony kodeks ucznia wraz z ich tłumaczeniem powinien zostać powieszony w klasie, ale również zapisany w zeszytach uczniów.

5. Ćwiczenie na koniec – Odgrywanie ról

W ostatniej części warsztatu nauczyciel zapisuje na tablicy hasło:
„Co robię, kiedy?”

Następnie nauczyciel pokazuje na wcześniej przygotowanych kartkach przetłumaczone na język pierwszy uczniów następujące zdania:

- a) ktoś mówi
- b) chcę coś powiedzieć
- c) ktoś czegoś nie umie
- d) chcę iść do toalety
- e) czegoś nie wiem, nie rozumiem.

Obszar 3 - Emocje ucznia z doświadczeniem migracji

Sytuacja, w jakiej znajdują się dzieci, jest uzależniona od decyzji dorosłych. To dorośli decydują do jakiej szkoły dziecko pójdzie, gdzie będzie mieszkało, a w przypadku dzieci z doświadczeniem migracji – w jakim kraju. Zmiana miejsca zamieszkania, szkoły, przyjaciół w tym zmiana obszaru kulturowego i językowego, to duże wyzwania dla każdego.

Nie można zatem zapominać o tym, co odczuwają w takiej sytuacji dzieci.

Często słyszę potoczne opinie, że dzieci szybko adoptują się, przyzwyczajają się do nowej sytuacji i uczą nowego języka. Na podstawie wieloletnich doświadczeń w kontakcie z dziećmi i młodzieżą z doświadczeniem migracji, zauważam jednak, iż w sytuacji doświadczenia migracji, która nie jest dla nich tak łatwa, jak potocznie się opiniuje, reagują one szeroką paletą emocji i zachowań. Szczególne zauważalne są

takie emocje jak: **złość, bunt, strach, smutek czy wycofanie się.**

Dzieci mogą również odczuwać różne emocje jednocześnie, i tak na przykład zaniepokojenie może mieszać się ze strachem.

Ponadto w krótkim odstępie czasu może pojawiać się **sinusoida emocjonalna** – jednego dnia dziecko odczuwa gotowość do podjęcia nowego wyzwania, a innego jest zupełnie wycofane, pogrążone w smutku czy też może przejawiać u niego bunt. Z tych emocji wynikają zachowania dzieci, których one same nie zawsze rozumieją (problemy w zapamiętywaniu, niechęć w uczestniczeniu w lekcjach, brak zaangażowania, niewykonywanie poleceń nauczyciela w szkole, niechęć w nawiązywaniu nowych kontaktów z rówieśnikami i inne). Niestety tego rodzaju emocje i zachowania nie pojawiają się wyłącznie na samym początku, zaraz po przeprowadzce.

Jeżeli dziecko nie ma właściwego wsparcia w procesie adaptacji lub takie wsparcie zostaje nagle przerwane, dziecko może doświadczać takiej sinusoidy emocjonalnej nawet po kilku latach pobytu w innym kraju. Nie wolno ignorować ani bagatelizować tych emocji i wynikających z nich zachowań. Trzeba też pamiętać, że dziecko po prostu ma do nich prawo ze względu na sytuację, w jakiej się znalazło.

W trakcie edukacji w szkole możemy wspierać dziecko w obszarze emocjonalnym poprzez liczne rozmowy, których celem będzie uświadomienie oraz pozwolenie zrozumienia tego, jak wydarzenie związane z migracją wpłynęło i wpływa na nie w aspekcie jego emocji i uczuć.

Rozmowy te powinny:

- pomóc dziecku nazwać te emocje i uczucia,
- uświadomić dziecku, że emocje i uczucia, które przeżywa, są różne i że jest to normalne,
- pomóc dziecku dowiedzieć się, jak może sobie radzić z odczuwanymi emocjami i uczuciami,
- dać dziecku poczucie bezpieczeństwa oraz przestrzeń omówienia nurtujących je pytań.

W ramach warsztatów akulturacyjnych warto przeprowadzić warsztaty, w trakcie których uczniowie będą mieli okazję przepracować aspekt emocjonalny. Dzięki takim warsztatom uczniowie powinni zrozumieć, że istnieje przestrzeń, w której mogą rozmawiać o swoich emocjach oraz to, że jest ktoś w szkole, kto zawsze będzie osobą wspierającą – czyli nauczyciel. Proponuję przykładowy warsztat, który jest wprowadzeniem – swego rodzaju punktem wyjścia – do pracy w aspekcie emocji i uczuć w trakcie rozmów z dziećmi z doświadczeniem migracji.

TEMAT: EMOCJE

Cele warsztatu:

- pomoc w nazwaniu przeżywanych emocji i uczuć w języku polskim;
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa w obszarze przeżywanych emocji i uczuć przez uczniów.

Materiały:

Flipchart, samoprzylepne karteczki, flamastry, kartki A4, załączniki, mapa Polski, globus, kontur mapy Polski, brystol, kredki, kleje.

W dniu warsztatów należy zapewnić obecność asystenta kulturowego w celu pomocy w tłumaczeniu. Jeżeli nie ma takiej możliwości, nauczyciel wspiera się korzystaniem z ogólnodostępnych programów typu „tłumacz” w przeglądarce internetowej.

Realizacja

1. Przedstawienie się uczniów i nauczyciela

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona, a następnie przyklejają - każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty, jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Zabawa – „Tratwa ratunkowa” – zabawa przy muzyce

- Nauczyciel dzieli uczestników na trzyosobowe grupy.
- Każda grupa otrzymuje fragment gazety, która pełni rolę tratwy.
- Zadaniem każdej grupy jest jak najdłużej utrzymać się na „tratwie”.
- Kiedy muzyka milknie, gazeta zmniejszana jest o połowę.

4. Emocje

- Na sporym arkuszu papieru uczestnicy wypisują określenia uczuć: radość, przerażenie, smutek, zniechęcenie, gniew, czułość itp.
- W trakcie tego zadania asystenci od razu wyjaśniają i też zapisują tłumaczenie na arkuszu.
- Określeń powinno być tyle, ile osób bierze udział w zabawie.
- Każdy z uczestników wybiera sobie jedno określenie i prezentuje siebie w roli osoby przeżywającej jakieś uczucie – w naszym przykładzie: radosnej, przerażonej, smutnej, zniechęconej, zagniewanej, rozczulonej itp.
- Pojedyncza prezentacja nie powinna trwać dłużej niż dwie minuty.
- Zaczynamy od pokazania odpowiedniej miny, następnie wzmacniamy efekt gestem ręki, potem wykonujemy jakieś ruchy, wydajemy dźwięk i w końcu wypowiadamy jedno słowo.

5. Zadanie językowe

Na koniec warsztatu uczestnicy wypełniają Załącznik nr 1 i wpisują nowo poznane słowa w trakcie warsztatu – w drugiej kolumnie wpisują tłumaczenie w swoim ojczystym języku.

Załącznik nr 1

radość	
przerażenie	
smutek	
zniechęcenie	
czułość	
wstręt	
oburzenie	
złość	

Obszar 4 - Obniżone poczucie własnej wartości vs mocne strony

We wspieraniu akulturacji ucznia **istotna jest rola nauczyciela oraz to, jakie informacje uczeń będzie od niego otrzymywał**. Jeśli uczeń będzie otrzymywał pozytywną motywację, wsparcie oraz informacje, że jego odmienność kulturowa jest zaletą, a nie wadą, ma wówczas możliwość budowania silniejszego poczucia własnej wartości. To z kolei pozwoli mu efektywniej wchodzić w proces nauczania. Ponadto dostrzeganie i rozwijanie u dzieci z doświadczeniem migracyjnym ich potencjału, a także poszukiwanie i wspieranie mocnych stron tych uczniów, **sprzyjają integracji w polskiej szkole**. Takie podejście pomaga uczniowi w podniesieniu poczucia własnej wartości, ograniczonej z powodu nieznamość języka polskiego, a także ułatwia osiągnięcie szkolnych sukcesów.

Przykładem tego typu działań są prace w klasach, podczas których uczniowie mogą przedstawić się z dobrej strony i zaistnieć wśród rówieśników. Jeśli uczeń mający, np. zdolności plastyczne, zostanie zaangażowany do kierowania pracą grupową, polegającą na wykonaniu klasowej pracy plastycznej, ma wtedy wspaniałą okazję, żeby zaprezentować swoje uzdolnienia oraz żeby zintegrować się z innymi uczniami. Jeśli inny uczeń wykazuje zdolności sportowe, warto zaangażować go w wydarzenia czy zawody sportowe, w których może osiągnąć sukces. Podobnie w przypadku zdolności muzycznych – na przykład gra na jakimś instrumencie. Publiczne zaprezentowanie walorów i osiągnięć ucznia wspiera go, ponieważ wywołuje podziw u nauczycieli i jego nowych kolegów.

Nie zawsze jednak uczniowie wykazują talenty tak spektakularne jak talenty artystyczne czy sportowe. Wtedy poszukiwanie mocnych stron u ucznia wymaga dłuższego okresu czasu i bliższego poznania. Jednak ważne w tym czasie jest nieustanne wspieranie poczucia własnej wartości ucznia, poprzez dawanie mu przestrzeni do odnoszenia choćby najdrobniejszych sukcesów – dobrze wykonane ćwiczenie, praca domowa czy inne. Dostrzeganie potencjału oraz podkreślanie przez nauczyciela tego, co się udało/udaje uczniowi, bardzo zachęca uczniów do pracy. Należy jednak pamiętać o tym, jakie emocje odczuwa **dziecko w związku z migracją. W takiej sytuacji poczucie własnej wartości jest bardzo zachwiane. Dzieci przestają dostrzegać w sobie zalety i miewają tendencję do negatywnego spostrzegania samego siebie. Nie rozumiejąc tego, co się dookoła nich dzieje – zarówno w kontekście językowym, jak i kulturowym – uzasadniają to swoim brakiem kompetencji (często można usłyszeć od takiego dziecka „jestem beznadziejna/-y”, „nic nie potrafię”, „ja nic nie wiem” itp.).**

Chciałabym również w tym miejscu zwrócić uwagę na kwestię dojrzewania w procesie akulturacji, która również łączy się z poczuciem własnej wartości. Dorastanie jest trudnym okresem w życiu każdego człowieka. Z kolei dorastanie dziecka z doświadczeniem migracyjnym jest jeszcze bardziej złożonym procesem. Takie dziecko musi zbudować swoją tożsamość i nauczyć się innych niż dotąd relacji w szkole z nauczycielami, ze znajomymi, ale również z rodziną.

Proces ten jest związany z dużym poziomem stresu, łączącym w sobie zarówno stres wynikający z dorastania, jak i z powodu zmiany języka i kultury.

Na całym świecie ludzie radzą sobie ze stresem na trzy sposoby:

- dorastająca osoba może poprosić o pomoc, radę innych,
- dorastająca osoba może zwracać się ku swojemu wnętrzu, aby tam znaleźć rozwiązanie swoich problemów,
- dorastająca osoba może wycofać się z nieprzyjemnych sytuacji.

Obyczaje w danej kulturze mogą skłaniać do tego, żeby posługiwać się którąś z tych trzech strategii częściej niż innymi. Dlatego też tak ważne w obszarze wspierania uczniów z doświadczeniem migracyjnym jest uświadamianie i utwierdzanie ich, iż najlepszą strategią w sytuacjach problematycznych i stresujących **w polskiej szkole jest proszenie o pomoc i radę innych.**

Poniżej przedstawiam propozycję warsztatu: „**Katalog moich sukcesów**”, który jest punktem wyjścia do pracy w obszarze poczucia własnej wartości u uczniów z doświadczeniem migracji.

Cele:

- wzmocnienie poczucia własnej wartości u uczniów z doświadczeniem migracyjnym;
- dostrzeżenie mocnych stron uczniów.

Materiały:

Flipchart, samoprzylepne karteczki, flamastry, kartki A4, załączniki, mapa Polski, globus, kontur mapy Polski, brystol, kredki, kleje.

W dniu warsztatów należy zapewnić obecność asystenta kulturowego w celu pomocy w tłumaczeniu. Jeżeli nie ma takiej możliwości, nauczyciel wspiera się korzystaniem z ogólnodostępnych programów typu „tłumacz” w przeglądarce internetowej.

Realizacja

1. Przedstawienie się uczniów i nauczyciela

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona, a następnie przyklejają - każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty, jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Ćwiczenie na rozgrzewkę: Liczenie w parach - pobudzamy koncentrację

- wstajemy, dobieramy się w pary,
- stajemy na przeciwko siebie i liczymy w kółko do trzech,
- pierwsza osoba mówi „1”, druga „2”, pierwsza „3”, druga „1” i tak dalej.

4. Mini słowniczek

W tej części warsztatu uczestnicy poznają następujące pojęcia:

- sukces
- katalog
- osiągnięcie
- umiejętność

Nauczyciel zapisuje na tablicy powyższe słowa. Zadaniem uczestników jest odnalezienie w słowniku językowym znaczenia tych słów w języku chińskim i/lub wietnamskim. Tłumaczenie uczestnicy wpisują na kartce (Załącznik nr 1).

5. Katalog moich sukcesów

- Nauczyciel rozdaje wszystkim uczestnikom karty pracy (Załącznik nr 2) oraz słowniki językowe.
- W tej części warsztatu uczestnicy będą pracowali indywidualnie. Zadanie polega na wypełnieniu karty.
- Prowadzący wyjaśnia pytania z katalogu i podaje przykłady opanowania różnych umiejętności, takich jak: chodzenie, mówienie, liczenie, ubieranie się, pisanie, czytanie, jazda na łyżwach, gotowanie, mówienie w innym języku, zdobycie nagród itp.
- Na wykonanie tej części ćwiczenia uczestnicy mają 15 minut.
- W następnej części uczestnicy łączą się w trzy-, czteroosobowe grupki.
- Zadanie polega na tym, aby każdy uczestnik opowiedział w małych grupkach, jakie umiejętności i osiągnięcia zdobył na przestrzeni swojego życia.
- Po zakończeniu prezentacji osoby w grupce, a także pozostali uczestnicy warsztatu, wypisują (na podstawie tego, co usłyszeli) na samoprzylepnych karteczkach trzy pozytywne cechy osoby, która się wypowiadała.

6. Podsumowanie – pytania do grupy:

- jak się czujesz po wykonaniu tego ćwiczenia?
- czego dowiedziałeś się o sobie?
- czego dowiedziałeś się o pozostałych członkach grupy?
- gdzie możesz umieścić swoją kartę tak, żeby przypominała Ci o Twoich umiejętnościach i sukcesach.

Załącznik nr 1

sukces	
katalog	
osiągnięcie	
umiejętność	
opanować	
zdobyć	
cecha	

Twoje życie to katalog sukcesów, które pojawiły się jeden po drugim. Przyjrzyj się sobie z czasów dzieciństwa oraz sobie w chwili obecnej. Przypomnij sobie swoje wszystkie osiągnięcia, sukcesy. Poniżej wpisz te najważniejsze.

Pięć umiejętności, które udało mi się opanować do 5. roku życia:

-
-
-
-
-

Pięć umiejętności, które udało mi się opanować od 5. roku życia do dziś:

-
-
-
-
-

Pięć umiejętności, które chcesz opanować do końca szkoły:

-
-
-
-
-

Obszar 5 - Ważne kompetencje w polskiej szkole

Uczniowie wychowani w innej kulturze niż polska powinni mieć szansę poznania kultury polskiej i jednocześnie pielęgnowania własnej kultury. Służą temu wszelkie zajęcia wspierające akulturację dziecka. Ważnym aspektem w procesie akulturacji jest również podnoszenie u uczniów z doświadczeniem migracyjnym, kompetencji wymaganych w polskiej szkole.

Na podstawie obserwacji pracy z uczniami z różnych kultur, przedstawiam kilka kompetencji ważnych w polskiej szkole, a które mogą sprawiać lub sprawiają trudności (w zależności od kraju pochodzenia ucznia/uczennicy) ze względu na różnice kulturowe.

Dla uczniów pochodzących z kręgu kulturowego, w którym nauczyciel przekazuje nie tylko wiedzę, ale również sposób spostrzegania świata, uczniowie nie są przyzwyczajeni do zadawania pytań oraz stawiania czoła następującym wyzwaniom, takim jak:

- samodzielne zgłaszanie się do odpowiedzi,
- odpowiadanie przy tablicy,
- argumentowanie swojego zdania,
- myślenie przyczynowo-skutkowe,
- praca w parach,
- praca w grupie czy też praca w zespole projektowym,
- umiejętność opisanie w formie pisemnej swojego zdania na wybrany temat,
- zgłaszanie nauczycielowi problemu w zrozumieniu materiału edukacyjnego.

Z powyższych powodów obszar „Ważnych kompetencji w polskiej szkole” jest tak ważny. Uczniowie powinni zdobywać te kompetencje nie tylko w trakcie specjalnie przeznaczonemu w tym obszarze warsztatowi, ale także innych zajęć czy lekcji języka polskiego bądź pozostałych przedmiotów w czasie nauki w oddziale przygotowawczym.

Pamiętajmy!

Zajęcia w tym obszarze dla dzieci migrujących warto przeprowadzać na zasadzie wspierania ich w obrębie własnej grupy, celem ułatwienia im wejścia do grupy uczniów z kultury dominującej.

Warsztaty akulturacyjno - językowe

TEMAT: UZASADNIJ „DLACZEGO”?

Cele:

- rozwinięcie umiejętności pracy w grupie;
- rozwój umiejętności wystąpień publicznych;
- rozwój umiejętności wyrażania własnego zdania, opinii.

Potrzebne środki i materiały:

Kartki A4, długopisy, flamastry, wydrukowany Załącznik nr 1 (liczba załączników jest zależna od liczby uczestników warsztatów).

W dniu warsztatów należy zapewnić obecność asystenta kulturowego w celu pomocy w tłumaczeniu. Jeżeli nie ma takiej możliwości, nauczyciel wspiera się korzystaniem z ogólnodostępnych programów typu „tłumacz” w przeglądarce internetowej.

Realizacja

1. Przedstawienie się uczniów i nauczyciela

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona, a następnie przyklejają - każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty, jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Rundka początkowa.

Prowadzący zapisuje na tablicy: „W jakim nastroju zaczynasz zajęcia?” Uczestnicy wraz z prowadzącym odpowiadają w rundce na zadane pytanie.

4. Ćwiczenie integrujące na początek warsztatu: *Ludzka maszyna*

Uczestnicy tworzą ze swoich ciał działające maszyny, np. telefon odbierający wiadomość, pralkę, samolot, itd.

5. Praca w grupkach: Uzasadnij, dlaczego?

- Prowadzący dzieli całą grupę na mniejsze trzy-, czteroosobowe grupki oraz tłumaczy uczestnikom na przykładzie „Dlaczego warto ćwiczyć”, zapisując uzasadnienie na tablicy, na czym polega argumentacja i jakie zwroty należy stosować w języku polskim, pisząc to uzasadnienie (ponieważ; dlatego, że; ze względu na; dzięki temu).
- Następnie grupki otrzymują Załącznik nr 1 oraz słowniki językowe.
- Zadaniem każdej grupki jest uzasadnienie trzech pytań.
- Przy każdej grupce są obecne osoby wspierające: asystenci kulturowi i prowadzący.
- Po zakończeniu zadania grupki przedstawiają swoją pracę na forum.

6. Zabawa ruchowa na koniec: Szał ciał

- Uczestnicy stają w kole.
- Prowadzący zaczyna zabawę, wykonując jakiś drobny ruch, np. kiwanie palcem.
- Stojący po lewej stronie przejmuje ten ruch, dodając swój.
- Każdy z następnych uczestników przejmuje wszystkie ruchy poprzedników i oczywiście dodaje swój.
- Ostatni uczestnik ma naprawdę trudne zadanie! Aby sprawiedliwości stało się zadość, całą zabawę powtarzamy w odwrotnym kierunku, ale zaczynając od ostatniego uczestnika w poprzedniej kolejce.

Załącznik nr 1

Dlaczego warto mieć przyjaciela? Uzasadnijcie w 4 punktach, dlaczego.

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....

Dlaczego ludzie się uczą? Uzasadnijcie w 4 punktach, dlaczego.

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....

Dlaczego rodzina jest ważna? Uzasadnijcie w 4 punktach, dlaczego.

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....

Cele:

- zapoznanie uczniów z tematyką warsztatów;
- przypomnienie zasad obowiązujących w trakcie warsztatów;
- zapoznanie uczniów z takimi pojęciami jak: przyczyna, skutek;
- nauka pisania zdań przyczynowo-skutkowych w języku polskim.

Potrzebne środki i materiały:

Flipchart, samoprzylepne karteczki, flamastry, kartki A4, załączniki.

Realizacja

1. Przedstawienie się uczniów i nauczyciela

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona, a następnie przyklejają - każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty, jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Zdania współrzędnie złożone wynikowe spójnikowe

- Nauczyciel wyjaśnia uczestnikom, na czym polegają zdania współrzędnie złożone wynikowe spójnikowe (Załącznik nr 1).
- Następnie podaje przykłady takich zdań.
- W kolejnej części uczestnicy zostają podzieleni na trzy, cztery mniejsze grupki. Każda grupka otrzymuje wycięte obrazki Załącznik nr 2.
- Zadanie w grupkach jest dwuetapowe: w pierwszym etapie uczestnicy łączą w pary obrazki, kierując się zasadą: przyczyna – skutek. W drugim etapie uczestnicy tworzą zdania adekwatne do par obrazków.
- W tej części ćwiczenia uczestnicy mogą korzystać ze słowników i z pomocy asystentów.

4. Zabawa ruchowa na koniec: Szał ciał

- Uczestnicy stają w kole.
- Prowadzący zaczyna zabawę, wykonując jakiś drobny ruch, np. kiwanie palcem.
- Stojący po lewej przejmuje ten ruch, dodając swój.
- Każdy z następnych uczestników przejmuje wszystkie ruchy poprzedników i oczywiście dodaje swój.
- Ostatni uczestnik ma naprawdę trudne zadanie! Aby sprawiedliwości stało się zadość, całą zabawę powtarzamy w odwrotnym kierunku, jednakże zaczynając od ostatniego uczestnika w poprzedniej kolejce.
- Czas trwania zadania to 5 minut.

Załącznik nr 1

Zdania współrzędnie złożone wynikowe: Treść jednego ze zdań jest wskazana jako wynik treści drugiego zdania.

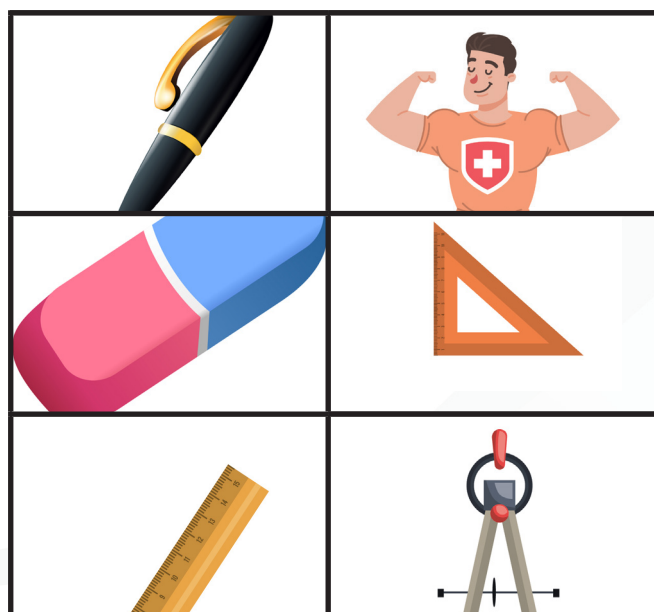
Spójnikowe

Pierwszy typ zdań wynikowych składa się ze zdania wyrażającego przyczynę oraz zdania wprowadzonego spójnikiem wynikowym:

(wnioskującym, **konsekwentnym**) **i, a, więc, tak więc, tak że, dlatego, w wyniku czego, wobec tego, zatem, toteż, tedy, to, to i, przeto, za to, stąd.**

- Deszcz zaczął padać **i** ludzie otworzyli parasole.
- Matka zawołała **i** dziecko wróciło do domu.
- Przemoczyłem nogi **i** się przeziębilem.
- Choruję, **więc** nie pracuję.
- Zachorował, **więc** nie przyszedł.
- Ślisko było po nocnym przymrozku, **więc** szli powoli i ostrożnie.
- Pracowałeś sumiennie, **więc** zasłużyłeś na nagrodę.
- Nie mam już czasu, **tak więc** muszę się pożegnać.
- Zawsze wierzyliśmy w twoją wiedzę, **tak że** z radością przyjmujemy twój sukces.
- Była piękna pogoda, **więc** wybraliśmy się na spacer.
- Chmurzy się, **więc** będzie deszcz.
- Całą noc padał deszcz, **więc** na ulicy zrobiły się kałuże.
- Poczułem się zmęczony, **więc** położyłem się spać.
- Nie chcę z tobą rozmawiać, **więc** nie dzwoń więcej.

Załącznik nr 2

Obszar 6 - Kompetencje językowe

Język jest narzędziem umożliwiającym poznawanie rzeczywistości. Pomaga nawiązać kontakt z drugim człowiekiem, nabyć wiedzę, zdobyć nowe umiejętności. Jego znajomość usprawnia proces adaptacji kulturowej w szkole dziecka z doświadczeniem migracyjnym. Jest też kluczem do osiągnięcia sukcesu edukacyjnego. Kiedy w szkole pojawiają się uczniowie, którzy nie mówią po polsku, w pierwszej kolejności należy zadbać o zapewnienie im dodatkowych lekcji języka polskiego jako obcego. W celu poprawienia ich polskiej wymowy – co dotyczy również uczniów powracających – przydatne mogą być spotkania z logopedą.

Dla dzieci uczenie się w języku innym niż język ojczysty oznacza przede wszystkim:

- niezrozumienie lub słabe rozumienie treści przekazywanych w trakcie lekcji,
- nieznajomość lub niską znajomość kontekstu kulturowego i społecznego,
- różnice wynikające z zakresu znaczeniowego poszczególnych słów, np. grzeczny, dobry uczeń,
- nieznajomość lub niewystarczającą znajomość wyrażen potocznych czy młodzieżowego slangu,
- nieumiejętność sprawnego wyrażania emocji i potrzeb w języku polskim,
- brak możliwości przekazania swojej wiedzy w szkole, co może być przyczyną frustracji,
- stres, objawy psychosomatyczne.

W szkołach, do których trafiają uczniowie niemówiący po polsku, zauważa się, że wykazują oni duże zmęczenie, smutek, apatię, a także objawy psychosomatyczne. Stany te wynikają z niezrozumienia otaczającej ich szkolnej rzeczywistości, które jest następstwem braków językowych. Nawet znajomość języka na poziomie komunikacyjnym nie pozwala uczniom posługującym się językiem polskim jako obcym, czyli drugim, na realizację programu nauczania w takim samym stopniu jak uczniom mówiącym po polsku, dla których jest on językiem pierwszym. Uczniowie z doświadczeniem migracyjnym mogą osiągnąć sukcesy w nauce tylko wtedy, gdy będą posiadali oni odpowiednią kompetencję właśnie w języku szkolnej edukacji. Badania pokazują, że swobodę komunikacji można osiągnąć po dwóch, trzech latach nauki języka komunikacyjnego. Aby jednak opanować język na tyle, by móc swobodnie uczestniczyć w szkolnych zajęciach, potrzeba dwa razy więcej czasu czyli 5-7 lat nauki (Cummins, 2008).

Dlatego tak ważnym aspektem w nauczaniu języka polskiego jako obcego jest zintegrowanie procesu nauczania języka polskiego jako drugiego oraz nauczania przedmiotowego dostosowanego do możliwości i potrzeb uczniów z doświadczeniem migracji w programie nauczania w oddziale przygotowawczym.

Na terenie gminy Lesznowola został opracowany **Program nauczania w klasie przygotowawczej w Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Mrokowie** autorstwa Dominiki Bucko, Anny Mikulskiej.

Współtwórcami programu byli także:

- blok zajęć humanistycznych: Elżbieta Bobryk, Agata Katana, Anna Mikulska - język polski; Łukasz Wroniszewski – historia,
- blok zajęć ścisłych: Maria Jolanta Borucińska – matematyka; Aneta Michalczyk, Magdalena Bartnik – przyroda,
- blok zajęć artystycznych: Elżbieta Kuczara – plastyka i muzyka; Marek Borowski – informatyka i technika,
- Michalina Jarmuż – psycholog międzykulturowy.

Program był i będzie realizowany w oddziałach przygotowawczych w szkole w Mrokowie, i stanowi jej materiał wewnętrzny. W programie tym – w każdym z bloków zajęć: humanistycznych, ścisłych, artystycznych – uwzględniono naukę języka polskiego szkolnej edukacji.

Poniżej przedstawiam kilka przykładów warsztatów językowych, w trakcie których uczestnicy podnoszą swoje kompetencje opisane w Obszarze 5 – Ważne kompetencje w polskiej szkole, a także kompetencje językowe również w obszarze języka szkolnej edukacji.

TEMAT: KALENDARZ

Cele:

- zapoznanie uczniów z nazwami miesięcy w języku polskim, takimi pojęciami jak miesiąc, kwartał, rok, tydzień;
- rozwinięcie umiejętności pracy w grupie;
- rozwój umiejętności wystąpień publicznych.

Potrzebne środki i materiały:

Kartki A4, długopisy, flamastry, kalendarze – tyle, ile uczestniczy trzy-, czteroosobowych grup w warsztacie, Załącznik nr 1 oraz Załącznik nr 2 (liczba załączników jest zależna od liczby uczestników warsztatów).

Realizacja

1. Rundka początkowa

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona oraz rysują symbol – buźkę, aby przedstawić nastrój, z jakim zaczynają w tym dniu warsztaty, a następnie przyklejają – każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty, jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Miesiące

Prowadzący tłumaczy pojęcie miesiąc i rok. Dwanaście miesięcy łącznie stanowi rok, zaś trzy miesiące – kwartał. Rok zawiera cztery kwartały. W kalendarzu gregoriańskim istnieje następujący podział roku na miesiące (wraz z ilością dni w miesiącu):

1	styczeń	31
2	luty	28 lub 29
3	marzec	31
4	kwiecień	30
5	maj	31
6	czerwiec	30

7	lipiec	31
8	sierpień	31
9	wrzesień	30
10	październik	31
11	listopad	30
12	grudzień	31

W następnej części uczestnicy otrzymują Załącznik nr 1 (każdy uczestnik otrzymuje jeden wydrukowany i pocięty załącznik). Zadanie polega na uporządkowaniu miesięcy i numeracji miesięcy, poprzez naklejenie na kartkach A4.

4. Kwartały

- Prowadzący tłumaczy, co oznacza pojęcie „kwartał”.
- Następnie każdy uczestnik otrzymuje Załącznik numer 2.
- Zadanie polega na wpisaniu w załączniku miesięcy do każdego kwartału.

5. Ćwiczenie energetyzujące na koniec warsztatu: Wszyscy, którzy...

- Wszyscy uczestnicy siadają na krzesłach wokół zaczynającego grę.
- Liczba uczestników jest o jeden większa niż krzeseł.
- Uczestnik bez krzesła wypowiada stwierdzenie, np. „Niech wstaną wszyscy, którzy mają czarne buty”.
- Następnie ci, którzy mają czarne buty, muszą wstać i poszukać sobie nowego krzesła.
- Zaczynający grę także szuka miejsca.
- Ten uczestnik, który został bez swojego miejsca, wypowiada kolejne stwierdzenie itd.

Załącznik nr 1

I	STYCZEŃ
II	LUTY
III	MARZEC
IV	KWIECIEŃ
V	MAJ
VI	CZERWIEC

VII	LIPIEC
VIII	SIERPIEŃ
IX	WRZESIEŃ
X	PAŹDZIERNIK
XI	LISTOPAD
XII	GRUDZIEŃ

Załącznik nr 2

1 kwartał	• • •
2 kwartał	• • •
3 kwartał	• • •
4 kwartał	• • •

TEMAT: URODZINY, IMIENINY

Cele:

- zapoznanie uczniów z takimi pojęciami jak: urodziny, imieniny, jubilat, solenizant;
- zapoznanie uczniów z zasadami pisania życzeń w języku polskim;
- rozwinięcie umiejętności pracy w grupie;
- nauka umiejętności wystąpień publicznych.

Potrzebne środki i materiały:

Flipchart, samoprzylepne karteczki, flamastry, kartki A4, kalendarz z imieninami na rok 2016, załączniki.

Realizacja

1. Rundka początkowa

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona oraz rysują symbol – buźkę, aby przedstawić nastrój, z jakim zaczynają w tym dniu warsztaty, a następnie przyklejają – każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty, jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Ćwiczenie energetyzujące na początek

- Kładziemy na podłodze dwie, jednakowej wielkości, części gazety lub innego papieru, ograniczając w ten sposób powierzchnię.
- Grupę możemy podzielić na dwie lub trzy podgrupy.
- Zadanie podgrupy polega na tym, aby jak największą ilość członków zmieściła się na ograniczonej powierzchni.

4. Imieniny, urodziny co to takiego?

W tej części prowadzący zapisuje na tablicy słowa: imieniny, urodziny, solenizant, jubilat. Następnie tłumaczy uczniom, co oznaczają te słowa.

Imieniny – zwyczaj świątecznego obchodzenia (czasami hucznego) dnia świętego lub błogosławionego z chrześcijańskiego kalendarza lub innego dnia, tradycyjnie przypisywanego temu imieniu. Zwyczaj szczególnie popularny jest w Polsce (z wyjątkiem Górnego Śląska i Kaszub). Zwykle wiąże się ze składaniem życzeń i wręczaniem prezentów solenizantowi. Czasem można spotkać się ze zwyczajem, że jeśli jest więcej niż jeden święty lub błogosławiony (patron) imienia (tj. jeśli jest kilka dat imienin w kalendarzu), imieniny obchodzi się w dniu wypadającym jako pierwszy w kolejności po urodzinach.

Urodziny - zwyczaj świątecznego obchodzenia (czasami hucznego) rocznicy dnia, w którym ktoś się urodził. Zwykle wiąże się ze składaniem życzeń i wręczaniem prezentów solenizantowi.

Tradycyjnym elementem obchodów urodzin w kulturze europejskiej jest tort urodzinowy, który ozdobiony jest specjalnymi świeczkami w liczbie odpowiadającej wiekowi jubilata. Jubilat ma za zadanie zdmuchnąć świeczki, najlepiej wszystkie za jednym razem.

Innym zwyczajem jest śpiewanie jubilatowi specjalnej piosenki – w Polsce jest to piosenka „Sto lat”. Urodziny niektórych postaci historycznych są obchodzone jako święta.

5. „Sto lat”

Prowadzący rozdaje uczestnikom warsztatów Załącznik nr 1. Wszyscy czytają tekst po polsku na głos, następnie wszyscy razem uczą się śpiewać „Sto lat”.

6. Kartka z życzeniami

Nauczyciel przedstawia uczestnikom zasady pisania życzeń z okazji imienin lub urodzin:

- życzenia zazwyczaj piszemy z okazji urodzin, imienin, rocznic, np. ślubu, do bliskich nam osób tudzież znajomych,
- należy napisać do kogo adresowane są życzenia czyli imię i nazwisko, adres zamieszkania, kod pocztowy,
- składamy życzenia, np. zdrowia, szczęścia, pomyślności itd.
- koniecznie należy się podpisać, aby odbiorca wiedział, od kogo dostał kartkę z życzeniami,
- życzenia wysyłamy na kartce urodzinowej, imieninowej, (zależy od tego, jaka jest okazja),
- piszemy datę w prawym, górnym rogu,
- jeżeli wysyłamy kartkę w kopercie – dane odbiorcy powinny być napisane w prawym dolnym rogu, a adresata na odwrocie koperty (może być na środku, u góry).

Następnie nauczyciel dzieli uczestników na mniejsze trzy-, czteroosobowe grupki. Każda grupka otrzymuje Załącznik nr 2. Zadaniem grupki jest napisanie życzeń na kartce z okazji urodzin i z okazji imienin. W ostatniej części tego ćwiczenia grupki prezentują na forum swoje życzenia.

7. Ćwiczenie energetyzujące na koniec warsztatów: Żonglerka piłkami

- Ustawiamy uczestników, tworząc koło.
- W pierwszej fazie zabawy nauczyciel rzuca piłką do jednego z uczestników, mówiąc: „Artur do Janka”. Następnie Janek odrzuca piłkę do kolejnej osoby mówiąc: „Janek do Witka”. Po przejściu przez wszystkie ręce piłka wraca do nauczyciela.
- W drugiej fazie prowadzący dysponuje dwiema piłkami. Rzucając pierwszą piłkę mówi: „Artur do Janka i Witka” - Janek odrzuca piłkę, mówiąc: „Janek do Witka i Andrzeja” itd. Tuż po rzuceniu pierwszej piłki nauczyciel rzuca drugą, wywołując te same osoby.
- W trzeciej fazie prowadzący rzuca już trzema piłkami, wypowiadając imiona według zasad z fazy drugiej. Gdy komuś upadnie piłka, pozwalamy ją podnieść, ale pozostałe piłki są cały czas w ruchu.

Cele:

- zapoznanie uczniów z tematyką warsztatów;
- przypomnienie zasad obowiązujących w trakcie warsztatów;
- zapoznanie uczniów z wybranymi miejscami w Polsce;
- zapoznanie uczniów z trzema stolicami w historii Polski;
- zapoznanie uczniów z zasadami pisania pozdrowień w języku polskim;
- nauka pisania pozdrowień w języku polskim;
- rozwinięcie umiejętności pracy w grupie.

Potrzebne środki i materiały:

Flipchart, samoprzylepne karteczki, flamastry, kartki A4, załączniki, mapa Polski.

Realizacja

1. Rundka początkowa

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona oraz rysują symbol – buźkę, aby przedstawić nastrój, z jakim zaczynają w tym dniu warsztaty, a następnie przyklejają – każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty, jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Ćwiczenia integrujące grupę: „Maszyna”

- Prowadzący dzieli grupę na pięcio-, sześćosobowe zespoły.
- Zadaniem każdego zespołu jest zbudowanie maszyny, w której każdy uczestnik będzie stanowił jakąś część.
- Każdy element musi być połączony z innym, musi także wydawać jakiś dźwięk. Współpraca poszczególnych części maszyny powinna być widoczna.
- Zespoły demonstrują swoje maszyny, a grupa próbuje odgadnąć (Co to za maszyna? Do czego służy? itp.)
- Pytanie do dyskusji: Co wspólnego ze sobą mają maszyny i grupy?

4. Polskie stolice

Prowadzący rozdaje uczestnikom Załącznik numer 1 i postępuje według kolejnych punktów:

- zapisuje na tablicy następujące słowa: stolica Polski, Warszawa, Gniezno, Kraków, Północ, Południe, Wschód, Zachód, rzeka, Wisła
- tłumaczy, co oznacza słowo stolica i zadaje pytanie uczestnikom, czy wiedzą jak nazywa się stolica Polski
- zadaje pytanie, czy uczniowie wiedzą: czy Warszawa zawsze była stolicą Polski?
- po rozmowie zapisuje na tablicy właściwą kolejność stolic Polski
- uczniowie szukają miast (wypisanych stolic) na mapie
- następnie uczniowie wspólnie z prowadzącym odnajdują na mapie najdłuższą rzekę Polski - Wisłę - i zaznaczają ją na mapie

- uczniowie określają kierunki geograficzne na mapie
- uczniowie zaznaczają region górski i wybrzeże

5. Kartka z podróży

- W kolejnym etapie warsztatu cała grupa zostaje na trzy, cztery mniejsze grupki.
- Każda grupka otrzymuje Załącznik numer 2 – widokówki.
- Prowadzący przedstawia uczestnikom zasady pisania pozdrowień z podróży:

Pozdrowienia są zwykle wysyłane na kartkach pocztowych, widokówkach lub w liście podczas pobytu nadawcy w innym mieście, kraju itp.

Pozdrowienia powinny zawierać następujące elementy:

- miejsce i datę (umieszczone w prawym górnym lub lewym dolnym rogu);
- zwrot do adresata wyrażony formą wołacza z wykrzyknikiem i umieszczony;
- w pierwszej linijce na środku nad tekstem właściwym (w tekstach neutralnych stylistycznie użycie zwrotu do adresata nie jest konieczne);
- treść właściwą;
- podpis (pod tekstem z prawej strony);
- w pozdrowieniach oficjalnych obowiązują formalne zwroty grzecznościowe do adresata;
- muszą być podpisane pełnym imieniem i nazwiskiem.

Zadanie w grupkach polega na napisaniu jak największej ilości pozdrowień z podróży po Polsce.

6. Ćwiczenie na zakończenie Bieg z balonami

- Uczestnicy ustawiają się w dwóch rzędach – parami, tyłem do siebie ze splecionymi łokciami.
- Jedna osoba z pary dostaje balon.
- Obydwie osoby biegną do mety.
- Na mecie wymieniają się balonem (cały czas ze splecionymi łokciami) i wracają, przekazując kolejnej parze.
- Wygrywa rząd, który ukończy bieg jako pierwszy.
- Wypadnięcie balonu z ręki, rozerwanie pary itp. obciążone jest koniecznością powrotu i ponownego rozpoczęcia biegu.

Warsztaty akulturacyjno - językowe

TEMAT: SŁOWA , SŁOWA, SŁOWA

Cele:

- zapoznanie uczniów z tematyką warsztatów;
- przypomnienie zasad obowiązujących w trakcie warsztatów;
- wzrost umiejętności pracy w grupie;
- rozbudzenie ciekawości w poznawaniu nowego słownictwa w języku polskim;
- rozwinięcie umiejętności językowych z zakresu słownictwa w języku polskim.

Potrzebne środki i materiały:

Kartki A4, długopisy, flamastry, wydrukowany Załącznik nr 1 (liczba załączników jest zależna od ilości grup).

Realizacja

1. Ćwiczenie na rozgrzewkę: Patyk – współpraca w zespole

- Wszystkie osoby w grupie stają w dwóch rzędach naprzeciwko siebie.
- Każdy wyciąga przed siebie ręce z wyciągniętymi do przodu palcami wskazującymi.
- Prowadzący na wyciągniętych palcach uczestników kładzie długi patyk (np. kij od szczotki).
- Zadaniem uczestników jest opuszczenie patyka na ziemię.
- W czasie omówienia ćwiczenia prowadzący zwraca uwagę na to, czy trudno czy łatwo było wykonać to zadanie, co utrudniało, a co ułatwiało jego wykonanie.
- Czas trwania zadania to 10 minut.

2. Scrabble (wydrukowany i pocięty dla każdej grupy Załącznik nr 1)

Scrabble to gra słowna, w którą może grać od dwóch do czterech graczy. Polega na układaniu słów na planszy przy użyciu siedmiu lub więcej (w zależności od ustalonych zasad) płytek z literami, którymi dysponuje każdy gracz. Układane słowa, które muszą być ze sobą powiązane, przypominają budowanie krzyżówki.

- Prowadząca dzieli grupę na mniejsze: pary lub grupki trzy-, czteroosobowe.
- Każda grupka otrzymuje wydrukowany i pocięty Załącznik nr 1.
- Celem graczy w każdej grupce jest uzyskanie możliwie największego wyniku, dlatego każdy gracz stara się zdobyć jak największą liczbę punktów. W tym celu należy wykorzystywać wartości liter, a także premiiowane pola znajdujące się na planszy. Im większe umiejętności graczy, tym więcej punktów mogą oni zdobyć.
- W trakcie gry każdej grupce towarzyszy asystent kulturowy lub prowadzący warsztat.

3. Ćwiczenie energetyzujące na koniec warsztatów: Zginanie serwetki

- Dzielimy uczestników na trzy-, czteroosobowe grupy.
- Każdej grupie rozdajemy papierową serwetkę wraz z poleceniem, aby złożyć ją jak najczęściej razy.
- Potrzebne materiały: papierowa serwetka – kolorowa, dużych rozmiarów.
- Czas trwania zadania 5 minut.

Załącznik nr 1

A	A	A	A	A	A	A	A	A
A	A	A	A	A	A	A	A	A
A	A	A	A	A	A	Ą	Ą	Ą
Ą	Ą	B	B	B	C	C	C	C
C	Ć	Ć	Ć	Ć	Ć	D	D	D
D	D	D	D	D	D	E	E	E
E	Ę	Ę	F	F	F	F	F	G
G	G	G	G	H	H	H	H	H
I	I	I	I	J	J	J	J	J
K	K	K	K	K	K	L	L	L
L	L	L	Ł	Ł	Ł	Ł	M	M
M	M	M	M	M	M	M	M	M
N	N	N	N	N	N	Ń	Ń	Ń

O	O	O	O	O	O	O	Ó	Ó
Ó	Ó	U	U	U	U	U	U	U
P	P	P	P	P	P	R	R	R
R	R	S	S	S	S	S	S	Ś
Ś	Ś	Ś	T	T	T	T	T	T
W	W	W	W	W	W	W	W	W
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Z
Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z
Z	Z	Z	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž
Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž

Cele:

- wzbudzenie w uczestnikach zainteresowania kulturą polską.

Materiały:

Flipchart, samoprzylepne karteczki, flamastry, kartki A4, załączniki, mapa Polski, globus, kontur mapy Polski, brystol, kredki, kleje.

Realizacja

1. Rundka początkowa

Nauczyciel rozdaje uczniom samoprzylepne karteczki. Uczniowie piszą na nich swoje imiona oraz rysują symbol – buźkę, aby przedstawić nastrój, z jakim zaczynają w tym dniu warsztaty, a następnie przyklejają – każdy swoją karteczkę w widocznym miejscu na ubraniu.

2. O czym będą warsztaty?

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, czego będą dotyczyły warsztaty oraz jaka będzie forma pracy w trakcie ich trwania.

3. Teatr cieni.

Podobno wymyślili go Chińczycy 140 lat p.n.e. Można wyczarować najrozmaitsze postaci, mając do dyspozycji kawałek jasnego materiału lub pustej ściany, źródło światła (może być nawet świeczka) i dwie ręce. Wszystko zależy od naszej inwencji twórczej. Aktorami mogą być nie tylko dłonie – zdumiewające efekty dają cienie rozmaitych przedmiotów.

Uwaga – postacie z teatru cieni mają ograniczone możliwości poruszania się, zmiana układu rąk grozi tym, że krokodyl niespodziewanie może zmienić się w zająca. To ograniczenie można jednak sprytnie wykorzystać, zachęcając widownię do układania opowieści według szybko zmieniających się cieni.

Teatr cieni może być doskonałą ilustracją wierszy, które pamiętamy z dzieciństwa, a których bohaterami są zwierzęta. Zachwył młodsze rodzeństwo, ale także i starszych z poczuciem humoru – gwarantowany.

BIOGRAFIA

Michalina Jarmuż

Psycholog stosunków międzykulturowych, trenerka. Realizatorka projektów edukacyjnych, artystycznych i międzykulturowych. Autorka publikacji poświęconych integracji cudzoziemców w Polsce, edukacji uczniów i uczennic z doświadczeniem migracyjnym. Realizatorka licznych warsztatów akulturacyjnych i integracyjnych dla dzieci z doświadczeniem migracyjnym Opiekunka merytoryczna wielojęzycznego radia internetowego imiradio.pl. Od 2007 r. współpracuje z gminą Lesznówola w obszarze integracji i edukacji międzykulturowej.

Projekt jest realizowany w ramach Oferty zadania publicznego o której mowa w art. 14 ust.1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie - „Wspieranie inicjatyw edukacyjnych w szkolnym środowisku wielokulturowym” ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

ZESPÓŁ OBSŁUGI
PLACÓWEK OŚWIATOWYCH
w LESZNOWOLI